

ВІДГУК

**офіційного опонента Денисюк Світлани Георгіївни
на дисертацію Смокової Ганни Ігорівни «Формування та чинники
реалізації державної молодіжної політики України у період 2014-2018 рр.»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук
за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси**

Сучасні міжгалузеві і полідисциплінарні наукові дослідження формування державної молодіжної політики об'єднані спільним питанням, а саме, визначенням особливостей становлення молоді як суб'єкта сучасних політичних процесів та головного драйвера суспільно-економічного розвитку. Незважаючи на значну кількість робіт із зазначеної тематики, комплексного політологічного дослідження ефективної реалізації державної молодіжної політики в період 2014-2018 рр. на теренах України поки не представлено, тому з наукової точки зору тема актуальна.

Важливість дисертаційного дослідження обумовлена також необхідністю аналізу дієвих механізмів формування державної молодіжної політики та сучасних чинників її реалізації. Зокрема, потребують вивчення інституціональний, культурний чинники, політична ситуація як детермінанти поведінки молоді, що повинні враховуватись при побудові державної молодіжної політики.

Крім того, державна молодіжна політика є відображенням міри оптимальності двосторонньої комунікації «молодь-суспільство», визначає роль та місце молоді в розвитку суспільства, що обумовлено ціннісними орієнтаціями молодих людей, політичною ситуацією в державі 2014-2018 рр., діяльністю суспільних і політичних інститутів, їх нинішньою репутацією та авторитетом тощо. Ці чинники ускладнюють формування державної молодіжної політики і недостатньо відображені у концепції і програмах, що свідчить про своєчасність теми дослідження.

Дисертаційне дослідження виконане в межах комплексної ініціативної теми кафедри політології та державного управління Донецького національного університету імені Василя Стуса «Динамічні аспекти суспільно-політичних

процесів в Україні та світі у другому десятиріччі XXI століття» (реєстраційний номер 0117U003535).

Належний рівень достовірності та обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження Г.І. Смокової забезпечується використанням загальнонаукових, філософських та спеціальних методів політичної науки, зокрема, таких як діалектичний, компаративний, структурно-функціональний та інші для аналізу, порівняння моделей державної молодіжної політики, знаходження чинників її формування.

Цілісність дослідження забезпечується належним структуруванням матеріалу дисертації, яке є логічним і таким, що відповідає меті та завданням дисертаційного дослідження (с. 18-19). Відтак, метою є з'ясування специфіки формування та виокремлення чинників реалізації державної молодіжної політики в Україні у період 2014-2018 рр. Визначені об'єкт і предмет дослідження відповідають обраній авторкою тематиці (дис. с. 19, автореф. с. 2). Викладена наукова новизна дослідження (дис. с. 20-21, автореф. с. 3-4).

Структура дисертаційного дослідження є логічною та спрямована на розв'язання сформульованих дисертанткою дослідницьких завдань; матеріал викладено послідовно із ґрунтовними висновками. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел, що нараховує 203 найменувань, додатків. Загальний обсяг дослідження становить 200 сторінок, із яких основного тексту – 181 сторінка.

Як свідчить рукопис та автореферат, основні положення дисертації були апробовані на 6 наукових і науково-практичних конференціях. За змістом дисертаційного дослідження було опубліковано 13 наукових праць: 5 статей у наукових фахових виданнях України і 1 стаття у міжнародному науковому виданні.

У першому розділі узагальнено здобутки зарубіжних і вітчизняних наукових шкіл щодо становлення державної молодіжної політики як предмету наукового дослідження. Вдалим є розгорнутий огляд підходів, концепцій та

розкрито предмет наукового дослідження, який ґрунтується на теорії інформаційного суспільства та неоінституціональному підході. Ці підходи орієнтовані на виявлення специфіки функціонування сучасної політичної системи та окремих інститутів, які впливають на процес формування та реалізації ролі молоді та державної молодіжної політики в Україні (с. 25-35). Визначено, що молодь є одночасно об'єктом та суб'єктом системної трансформації. Молоді люди проходять певні стадії свого формування, де відбувається перетворення індивіда з об'єкта впливу на суб'єкт самостійної політичної діяльності (с. 36).

Автором проаналізована молодь як соціально-демографічна група індивідів, яка має чіткі детермінанти свого розвитку й вивчається за допомогою різних підходів, які розкривають сутність цього феномену: соціально-психологічному; субкультурному та стратифікаційному (с. 32, 64).

Слушною є позиція автора щодо вивчення моделей державної молодіжної політики через призму її реалізації в сучасних національних контекстах і різні підходи. А саме, соціологічного підходу, в якому сформувався інституційний напрям; географічно-демографічного підходу, який дав змогу виокремити структурні елементи державної молодіжної політики – набір цінностей, цілей і засобів, пов'язаних із визначенням суспільних проблем; політологічного підходу, який акцентує увагу на завданнях державної молодіжної політики (с. 48-55).

Виявлено автором, що державна молодіжна політика має певні моделі свого розвитку, які відрізняються внутрішньою логікою свого формування: універсалістська (скандинавські країни); громадівська (Великобританія); протекційна (центральноєвропейські країни) і централізована (країни Середземномор'я) (с. 55-61).

У другому розділі розглянуто важливі умови формування державної молодіжної політики, серед яких виокремлено особливі соціально-політичні, політико-правові та інституційні основи реалізації державної молодіжної політики в Україні 2014-2018 рр. (с. 66-100).

Цікавим є звернення Г.І. Смокової до іміджів кандидатів у президенти 2004 та 2010 років в Україні у контексті використання різноманітних виборчих технологій та антитехнологій. Використано підхід Н. Гоува та В. Штрауса, а саме, класифікацію поколінь з характеристикою умов становлення молоді як суб'єкта державної політики: «покоління героїв», «покоління художників», «покоління активістів», покоління «X» або «втрачене покоління, покоління «Y» або «мережеве покоління» («мілленіали»), покоління «Z» або «цифрове покоління» (N-gen) (с. 102-104). Такий аналіз надав змогу вивчити потреби молоді, їх ціннісні орієнтації.

Автором визначено, що формування державної молодіжної політики залежить від особливостей соціалізації української молоді. Заслужують схвалення висновки, що у таких соціумах, як українське, відбувається злам існуючого світогляду та на уламках старої системи здійснюється формування нового світогляду з іншими цінностями, які недостатньо усвідомлюються. Такий стан свідомості розглядається як «культурна травма», «шок майбутнього» (П. Штомпка), що веде до втрати політичними інституціями своїх функцій соціалізації та зводить їх роль до декларативної (с. 88; 101-106).

Позитивно сприймається дослідження чинників реалізації державної молодіжної політики України в умовах перехідного стану політичної системи (третій розділ). У цьому контексті досліджено такі індикатори як: комунікативна діяльність, суспільно-політичні й економічні зміни, інформаційні канали, віртуальний простір. Автором стверджується, що сьогодення характеризується формуванням принципово нового типу людини та соціуму загалом, відмінності між якими полягають у забезпеченні індивідів інформацією у будь-якому місці та часі («суспільство знань»). Ця тенденція формує канали реалізації державної молодіжної політики в Україні, якими є неформальна атмосфера процесу навчання або реалізації власної потреби (спорт, освіта, доступ до знань); аналіз практичної комунікації між молоддю та державою (освітня сфера); відсутність бюрократії через активне використання

інформаційно-комунікаційних технологій, а звідси – відкритість влади до практичної реалізації молодіжної ініціативи (с. 107-128).

Доведено, що названі канали формують феномен «кіберсоціалізації», внаслідок чого відбуваються суспільно-політичні й економічні зміни, які мають стати орієнтиром для прискорення трансформаційних процесів та запорукою ефективного розвитку молоді: транскордонний характер співпраці молоді та держави через всеосяжність та доступність; зростання можливостей технічного збору, обробки та зберігання інформації, у тому числі, публічний доступ до неї, що дасть молоді можливість контролювати та впливати на рішення влади; збільшення кількості робочих місць у сферах, пов'язаних із впливом та можливостями інформаційно-комунікативних технологій (с. 129-167).

У результаті комплексного дослідження формування державної молодіжної політики України та чинників її реалізації у період 2014-2018 рр. авторка дійшла висновків, які відображають положення новизни та завдань дослідження.

У цілому дисертаційна робота справляє позитивне враження. Разом з тим, попри відзначені здобутки, вона має певні недоліки.

По-перше, у дисертації чітко не визначена базова концепція, про яку йдеться у новизні дисертації і підрозділі 1.2 «Концептуалізація державної молодіжної політики». Крім того, на рівні кандидатської дисертації не розв'язується наукова проблема. Тому потребує чіткого формулювання власне концепція дисертації.

По-друге, автор дисертації на с. 41 зазначає, що «..державна молодіжна політика пов'язана із розумінням її як механізму соціалізації та адаптації молоді до умов сьогодення». До того ж, на с. 32 стверджується, що «під державною молодіжною політикою розуміється наявність у суспільстві об'єктивно визначених, законодавчо закріплених ідей стосовно місця і ролі молоді в розвитку суспільства, а також системи різноманітних заходів, що сприяють реалізації цих ідей». Наведіть приклади реалізації державної молодіжної політики в Україні як механізму адаптації. Які законодавчо

закріплені ідеї Ви знаєте стосовно місця і ролі молоді в розвитку сучасного українського суспільства (2014-2018 рр.)?

По-третє, поясніть думку, зазначену на с. 31 дисертації: «Ми вбачаємо, що саме *орієнтація держави на сучасні тренди та інтереси молоді у виробленні державної молодіжної політики має стати індикатором її ефективності...*», враховуючи, що аналізується період 2014-2019 рр. Які критерії ефективності державної молодіжної політики?

По-четверте, у другому розділі автор слушно звертається до необхідності аналізу цінностей молоді як стрижня державної молодіжної політики. Яким чином впливає державна молодіжна політика на формування цінностей молоді? Чи відрізняються цінності українців від цінностей європейців?

По-п'яте, демократизація політичного життя сприяє плюралізму думок та ідей. Яка думка дисертанта стосовно того, чи тисне державна молодіжна політика у плані обмеження молоді, формування ідей та ідеалів, які є тимчасовими і маніпулятивними?

Є зауваження, які стосуються технічних і граматичних помилок в оформленні роботи, відсутність посилань на літературні джерела, рисунки не повинні розміщуватись у тексті як відскановані картинки тощо.

Проте зазначені недоліки не знижують цінності та наукової новизни дисертаційного дослідження. У цілому є всі підстави стверджувати, що головні положення дисертації обґрунтовані, відзначаються достовірністю й новизною. Вважаємо, що елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Висновки здобувача мають теоретичне й практичне значення.

Аналітичні матеріали й висновки дослідження представляють практичний інтерес для розробки державних й наукових програм, спрямованих на розв'язання проблем, пов'язаних з обґрунтуванням стратегій ефективної державної молодіжної політики, сприяти самореалізації молоді, її становленню як динамічної соціальної групи, яка не лише формує, а ще й реалізує свій

потенціал у суспільно-політичних відносинах. Результати дослідження можуть бути використані в навчальних програмах дисциплін: «Політології», «Соціології» та спецкурсів з відповідної тематики. Отже, положення дисертації можуть бути корисними у науково-дослідній, політичній, громадській, експертній та освітянській діяльності.

Зміст автореферату в цілому відповідає змісту дисертації.

Виходячи з наведеного, дисертація вважаю, що дисертаційна робота Смокової Ганни Ігорівни «Формування та чинники реалізації державної молодіжної політики України у період 2014-2018 рр.» за змістом, формою викладення та досягнутими результатами є оригінальним авторським дослідженням, що відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України щодо кандидатських дисертацій (п. 11 та п. 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р.).

Представлена дисертаційна робота є завершеною працею, в якій отримано науково обґрунтовані результати, а її авторка Ганна Ігорівна Смокова заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Офіційний опонент:

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри суспільно-політичних наук,
в.о. проректора з науково-педагогічної роботи
і соціальних комунікацій
Вінницького національного
технічного університету

С.Г. Денисюк

Підпис *Денисюк С.Г.*
ПОСВІДЧУЮ
За канцелярією *[Signature]*